

Katarzyna Karolina Borkowska

Prokuratura Rejonowa Warszawa-Śródmieście w Warszawie

ORCID: 0000-0002-4529-5805

katarzyna.karolina.borkowska@gmail.com

Penalizacja przerwania ciąży w austriackim prawie karnym

Uwagi wstępne

Z powodów światopoglądowych, aksjologicznych i politycznych oddziaływanie władzy publicznej na sferę ludzkiej prokreacji stanowi niezwykle trudne i złożone zagadnienie normatywne¹ – również w dziedzinie prawa karnego² – oraz żywy przedmiot zainteresowania debaty publicznej³. Polska ustawa karna⁴ zawiera trzy przepisy odnoszące się do przerwania ciąży, tj. przepisy art. 152–154 k.k. Przepis art. 152 k.k. dotyczy zabiegu przerwania ciąży za zgodą kobiety, ale wbrew przepisom ustawy. Art. 153 k.k. penalizuje dokonanie aborcji wbrew woli ciężarnej. Przepis art. 154 k.k. obejmuje natomiast przypadki aborcji przeprowadzonej zarówno za zgodą, jak i bez zgody kobiety ze skutkiem w postaci śmierci kobiety ciężarnej⁵. Podkreślić należy, że między ustawami karnymi poszczególnych państw istnieją różnice w zakresie przesłanek legalnego przerwania ciąży⁶, co z kolei przekłada się na odmienności

¹ A.M. Kania, *Kontrowersje związane z kryminalizacją przerywania ciąży. Część I*, „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego” 2011, t. 27, s. 96; R. Kokot, J. Jasińska, *Kilka uwag o ochronie życia poczętego w kontekście projektowanych zmian kodeksu karnego*, „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego” 2014, t. 31, s. 13.

² L. Gardocki, *Prawo karne*, Warszawa 2011, s. 239.

³ M. Stefaniuk, *Etyczne dylematy prawa (kara śmierci, aborcja i eutanazja) w świetle badań polskiej opinii publicznej*, „Studia Iuridica Lublinensia” 2013, nr 19, s. 316; M. Szczepaniec, *Etyczne i prawne aspekty dopuszczalności aborcji ze względów eugenicznych*, „Białostockie Studia Prawnicze” 2013, z. 13, s. 77.

⁴ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz.U. z 1997 r., Nr 88, poz. 553 t.j. z późn. zm.), dalej jako k.k.

⁵ Więcej na temat penalizacji przerwania ciąży w polskim prawie karnym: K.K. Borkowska, *Penalizacja przerwania ciąży w polskim prawie karnym*, „Studia Prawnoustrojowe” 2022, nr 56, s. 37–56.

⁶ D. Szelewa, *Prawa reprodukcyjne w Europie i w Polsce: zakaz, kompromis, czy wybór?*, Warszawa 2017, s. 4–7.

w zawartości normatywnej przepisów penalizujących przestępstwa związane z terminacją ciąży.

Przedmiotem badań uczyniono przepisy penalizujące zachowania związane z przerwaniem ciąży w austriackiej ustawie karnej. Cel badań stanowiło przedstawienie zakresu kryminalizacji przestępstw odnoszących się do aborcji. Problem badawczy określono następująco – jaka jest zawartość normatywna i zakres kryminalizacji czynów zabronionych stypizowanych w przepisach § 96 i § 98 austriackiej ustawy karnej. W ślad za tak skonkretyzowanym problemem badawczym obrano następującą hipotezę badawczą – zawartość normatywna i zakres kryminalizacji przepisów austriackiej ustawy karnej penalizujących przestępstwa związane z aborcją pozostają zagadnieniem kontrowersyjnym, a wykładnia norm prawnych z nich wynikających rodzi problemy w praktyce prawniczej. Aby zweryfikować przedmiotową hipotezę badawczą, posłużono się teoretyczno-prawną metodą badań. Merytoryczna część niniejszego opracowania została podzielona na następujące części: w pierwszej opisano prawo do życia oraz odniesiono się do przedmiotu ochrony przepisów penalizujących przestępstwa związane z przerwaniem ciąży, w kolejnej przedstawiono problematykę austriackiego prawa aborcyjnego, następnie szczegółowo przeanalizowano przepisy § 96 i § 98 austriackiej ustawy karnej, kończąc rozważania podsumowaniem i wnioskami. Za cezurę aktualności stanu prawnego przyjęto datę 19 grudnia 2022 r.

Tłem dla niniejszego opracowania jest praca K.K. Borkowskiej *Penalizacja przerwania ciąży w polskim prawie karnym*⁷, która została poświęcona przepisom odnoszącym się do przerwania ciąży w polskim prawie karnym. W tym kontekście wypada wskazać, że obecnie brakuje w Polsce studium poświęconego zagadnieniu czynów zabronionych związanych z przerwaniem ciąży w austriackim prawie karnym.

Prawo do życia. Przedmiot ochrony przepisów penalizujących przestępstwa związane z aborcją

W Konstytucji Austrii⁸ brak jest przepisów o prawach i wolności jednostki, a tym samym nie zawiera ona przepisu, który chroniłby prawo do życia *expressis verbis*. Konstytucja odsyła w tym zakresie – poprzez przepis art. 9 ust. 1⁹ – do przepisów prawa międzynarodowego. Należy w tym przedmiocie

⁷ K.K. Borkowska, op. cit., s. 37–56.

⁸ Federalna ustawa konstytucyjna Republiki Austrii z dnia 1 października 1920 r. (*Bundes-Verfassungsgesetz [B-VG]*) (BGBl 1920, Nr 1).

⁹ Przepis ten ma następującą treść: „Ogólnie uznane zasady prawa międzynarodowego obowiązują jako części składowe prawa federalnego” (*Die allgemein anerkannten Regeln des Völkerrechtes gelten als Bestandteile des Bundesrechtes*).

wskazać, że części przepisów prawa międzynarodowego, a w tym m.in. Europejskiej konwencji praw człowieka¹⁰ nadano status konstytucyjny¹¹. Oznacza to, że przepisy przedmiotowego aktu stosuje się bezpośrednio, a sama konstytucja austriacka ma charakter złożony¹².

W obecnie obowiązującej ustawie karnej w Austrii – kodeksie karnym z 1974 r. (dalej jako StGB)¹³ – przestępstwa związane z aborcją są zawarte w osobnej sekcji ustawy, w rozdziale II części szczególnej ustawy pt. *Przestępstwa związane z przerwaniem ciąży (Schwangerschaftsabbruch)*. Opisujący rozdział zawiera trzy przepisy (§ 96–98 StGB). Tym samym w prawie austriackim przestępstwa przeciwko życiu płodu nie należą do przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu. W doktrynie wskazuje się, że zawarcie przestępstw aborcyjnych w osobnym rozdziale ustawy ma na celu zaakcentowanie różnicy między życiem ludzkim w prenatalnej i postnatalnej fazie rozwoju i uniknięcie stwierdzenia w ustawie karnej, że to pierwsze również stanowi „życie ludzkie”¹⁴. Także w orzecznictwie akcentowany jest pogląd, że chwila początku ludzkiego życia jest kluczowa przy wskazywaniu różnicy między przestępnym przerwaniem ciąży a zabiciem człowieka – przedmiotem zamachu tego pierwszego przestępstwa jest płód (*Leibesfrucht*), a drugiego – człowiek (*Mensch*)¹⁵. Należy więc uznać, że głównym przedmiotem ochrony przepisów związanych z aborcją jest „życie nienarodzone”. Jako poboczny przedmiot ochrony wskazuje się zdrowie kobiet¹⁶.

Prawo międzynarodowe nie wyznacza dolnej granicy prawa do życia, pozostawiając w tym względzie swobodę krajowym ustawodawstwom¹⁷. Zgodnie z przepisem art. 22 austriackiego kodeksu cywilnego¹⁸ nienarodzone dzieci

¹⁰ Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona protokołem nr 2 (Dz.U. z 1993 r., Nr 61, poz. 284).

¹¹ K. Koniarek, *Europejskie modele konstytucyjnej ochrony życia dziecka poczętego i ochrona jego matki*, [w:] P. Mysiak, J. Mazurkiewicz (red.), *Nasciturus pro iam natur habetur*, Wrocław 2017, s. 100.

¹² K. Dunaj, *Prawo do ochrony zdrowia w systemie prawnym Republiki Austrii i jego praktyczna realizacja*, [w:] T. Mróz (red.), *Uwarunkowania prawne, ekonomiczne i socjologiczne funkcjonowania wybranych systemów ochrony zdrowia*, Białystok 2011, s. 233–234; P. Sarnecki, *System konstytucyjny Austrii*, Warszawa 1999, s. 31; L. Garlicki, *Kontrola konstytucyjności ustaw w Austrii*, „*Studia Iuridica*” 1986, nr 15, s. 30.

¹³ Ustawa z dnia 23 stycznia 1974 r. Kodeks karny (*Bundesgesetz vom 23. Jänner 1974 über die mit gerichtlicher Strafe bedrohten Handlungen [Strafgesetzbuch – StGB]*) (BGBl 1974, Nr 60 z późn. zm.).

¹⁴ H. Fuchs, S. Reindl-Krauskopf, *Strafrecht. Besonderer Teil I. Delikte gegen den Einzelnen (Leib und Leben, Freiheit, Ehre, Privatsphäre, Vermögen)*, Wiedeń 2009, s. 57.

¹⁵ Orzeczenie OGH z 23 kwietnia 1980 r., sygn. akt 11 Os 51/80, „Evidenzblatt der Rechtsmittelentscheidungen” 1981, nr 14, s. 49.

¹⁶ H. Fuchs, S. Reindl-Krauskopf, op. cit., s. 57.

¹⁷ J. Kondratiewa-Bryzik, *Początek prawnej ochrony życia ludzkiego w świetle standardów międzynarodowych*, Warszawa 2009, s. 110–111.

¹⁸ Ustawa z dnia 1 stycznia 1812 r. Kodeks cywilny (*Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch*) (JGS 1811, Nr 946).

mają prawo do ochrony prawnej od momentu poczęcia. Jeśli chodzi o ich prawa, a nie o prawa osób trzecich, uważa się je za urodzone; dziecko martwe, ze względu na prawa zastrzeżone mu na wypadek żywego urodzenia, uważa się jako nigdy nieporożone.

Prawo karne nie wskazuje, kiedy ma miejsce początek życia płodowego. Konieczne jest więc odwołanie się w tym zakresie do wskazań medycyny. W austriackiej doktrynie karnistycznej wskazuje się na trzy kluczowe momenty: moment pierwszego dnia ostatniego krwawienia miesięcznego (*der erste Tag der letzten Menstruation*), moment zapłodnienia (*Conception*), definiowany jako połączenie się żeńskiej i męskiej komórki rozrodczej, oraz moment zagnieżdżenia się zarodka w macicy (*Nidation*)¹⁹. Aktualnie przyjmuje się, że początkiem życia płodowego jest czas zagnieżdżenia się zapłodnionej komórki jajowej w ścianie macicy²⁰ (*Nidation*). Oznacza to, że spowodowanie braku zagnieżdżenia się zarodka w ścianie macicy pozostaje bezkarne. Dopuszczalne są więc wszelkie środki antykoncepcyjne oraz wczesnoporonne (typu „pigulka dzień po”), które mają za zadanie przeciwdziałanie zagnieżdżeniu się zarodka w wyściółce macicy. Co do zasady moment implantacji zarodka ma miejsce w trzynastym dniu po zapłodnieniu. Uwzględniając okres od ostatniego krwawienia miesięczkowego oraz okres od chwili zapłodnienia do chwili implantacji zarodka, należy wskazać, że bezkarność zabiegów mających na celu przeciwdziałanie ciąży trwa ok. czterech tygodni od daty ostatniego krwawienia miesięcznego²¹. Zarodek musi pozostawać żywy. Prawnie irrelewantne jest, czy zapłodnienie nastąpiło w sposób naturalny, czy w wyniku sztucznego zapłodnienia²². Ochronie nie podlega natomiast zarodek rozwijający się poza macicą²³.

Przedmiotem ochrony (zamachu) przestępstw przeciwko życiu pozostaje życie ludzkie, tj. człowiek od momentu urodzenia do śmierci²⁴. We wcześniejszych latach za początkowy moment życia ludzkiego uznawano moment opuszczenia przez dziecko łona matki²⁵. Obecnie w dalszym ciągu przyjmuje się kryterium separacji dziecka od ustroju matki, przy czym orzecznictwo zdefiniowało ten moment jako chwilę pierwszego skurczu porodowego przy porodzie

¹⁹ E. Köck, *Die strafrechtliche Behandlung „vorgeburtlichen Lebens“*, „Österreichische Juristen-Zeitung“ 2011, nr 12, s. 546–551.

²⁰ J. Nimmervoll, *Komentarz do § 96 StGB*, [w:] O. Leukauf, H. Steininger (red.), *Strafgesetzbuch. Kommentar*, Wiedeń 2020, nb 5.

²¹ D. Kienapfel, *Frühabort und Strafrecht*, „Justizblatt“ 1971, s. 175 i nast.; D. Kienapfel, H.V. Schroll, *Strafrecht. Besonderer Teil I. Delikte gegen Personewerte*, Wiedeń 2016, § 96 StGB, nb 4; M. Eder-Rieder, *Komentarz do § 96 StGB*, [w:] F. Höpfel, E. Ratz (red.), *StGB. Wiener Kommentar*, Wiedeń 2012, nb 4–5.

²² M. Eder-Rieder, op. cit., nb 3.

²³ H. Fuchs, S. Reindl-Krauskopf, op. cit., s. 57.

²⁴ Ibidem, s. 4–7.

²⁵ A. Birklbauer, *Komentarz do § 79 StGB*, [w:] F. Höpfel, E. Ratz (red.), *Wiener Kommentar zum Strafgesetzbuch*, Wiedeń 2019, nb 13.

naturalnym²⁶ oraz jako chwilę otwarcia ściany jamy brzusznej przy porodzie operacyjnym²⁷.

Mając na uwadze powyższe, należy dojść do następujących wniosków. Do chwili zagnieżdżenia się zarodka w ścianie macicy życie poczęte nie korzysta z ochrony prawnokarnej. Od momentu implantacji w macicy życie poczęte korzysta z prawnokarnej ochrony – na gruncie przepisów chroniących życie płodu. Ochrona ta trwa aż do rozpoczęcia porodu, kiedy to dziecko staje się przedmiotem ochrony przepisów penalizujących przestępstwa przeciwko życiu.

Austriackie prawo aborcyjne

W austriackim systemie prawa brak jest ustawy odnoszącej się *stricte* do aborcji. Uregulowania w tym zakresie zawiera ustawa karna, wskazując w przepisie § 97, w jakich sytuacjach terminacja ciąży pozostaje niekaralna²⁸. Przepis ten ma następującą treść.

Ustęp 1: Czyn z § 96 jest niekaralny:

1. jeżeli przerwanie ciąży zostało dokonane przez lekarza i po uprzedniej konsultacji lekarskiej w ciągu trzech pierwszych miesięcy od rozpoczęcia ciąży;
2. jeżeli aborcja jest konieczna dla zapobieżenia poważnemu niebezpieczeństwu dla życia kobiety ciężarnej, którego nie można uniknąć w inny sposób lub ciężkiemu uszczerbkowi na zdrowiu fizycznym lub psychicznym kobiety ciężarnej albo istniejącej poważnej niebezpieczeństwu poważnego upośledzenia psychicznego lub fizycznego dziecka lub kobieta w czasie zajścia w ciążę była nieletnia²⁹ i we wszystkich tych przypadkach przerwanie ciąży jest przeprowadzane przez lekarza;
3. jeżeli przerwanie ciąży dokonuje się w celu ratowania kobiety ciężarnej przed bezpośrednim, nieuniknionym niebezpieczeństwem śmierci w okolicznościach, w których nie można uzyskać na czas pomocy medycznej.

Ustęp 2: Żaden lekarz nie jest zobowiązany do przeprowadzenia zabiegu przerwania ciąży ani do wzięcia w nim udziału, chyba że bezzwłoczne przerwanie ciąży jest konieczne dla ratowania kobiety ciężarnej przed bezpośrednim niebezpieczeństwem dla jej życia, któremu nie można w inny sposób zapobiec. Dotyczy to również osób wykonujących zawody medyczne regulowane prawnie.

Ustęp 3: Nikt nie może być w jakikolwiek sposób dyskryminowany z powodu przeprowadzenia lub udziału w prawnie dozwolonej aborcji, ani z powodu odmowy wykonania lub odmowy uczestniczenia w takiej aborcji.

²⁶ Orzeczenie OGH z 30 października 2003 r., sygn. akt 15 Os 130/03, „Evidenzblatt der Rechtsmittelentscheidungen” 2004, nr 79, s. 350.

²⁷ A. Birklbauer, op. cit., nb 15.

²⁸ Ch. Fiala, *Schwangerschaftsabbruch in Österreich. Theorie und Praxis*, Wiedeń 2015, s. 1–2.

²⁹ Przepis zawiera określenie *unmündig* – nieletni. Osobą nieletnią (*unmündig*) jest ten, kto nie ukończył 14 lat – *vide*: E.M. Guzik-Makaruk, *Czas popełnienia przestępstwa i wiek odpowiedzialności prawnokarnej w kodeksach karnych Republiki Federalnej Niemiec, Konfederacji Szwajcarskiej i Austrii*, „Białostockie Studia Prawnicze” 2010, z. 7, s. 174–176.

Z analizy powyższego przepisu wynika, że zabiegu aborcji „na żądanie” można dokonać do końca trzeciego miesiąca ciąży, a motywy, z powodu których kobieta dokonuje aborcji, są prawnie irrelewantne. Ustawodawca austriacki posługuje się „sztywną” granicą czasową, przy czym za początek ciąży uważa się moment zagnieżdżenia się zapłodnionej komórki jajowej w ścianie macicy³⁰. Zabieg musi zostać wykonany przez lekarza i po uprzedniej poradzie medycznej. Podkreślenia wymaga, że ustawa nie wskazuje, kto ma dokonać porady oraz jaka ma być jej treść. Co więcej, ustawa nie precyzuje, którzy spośród lekarzy są uprawnieni do terminacji ciąży – w praktyce może być to więc każdy lekarz, także niebędący ginekologiem czy chirurgiem³¹. Zabieg nie musi zostać przeprowadzony w szpitalu³².

Niezależnie od czasu trwania ciąży (a więc do czasu początku porodu), jej przerwanie może nastąpić w następujących sytuacjach:

- 1) ciąża stanowi zagrożenie dla życia bądź zdrowia fizycznego lub mentalnego kobiety – jeżeli nie jest dostępny inny sposób;
- 2) występuje poważna wada płodu (fizyczna i mentalna) oraz
- 3) w sytuacji ciąży u kobiety poniżej 14 roku życia³³.

Pierwszą z wymienionych przesłanek określa się przesłanką o charakterze medycznym. Zagrożenie dla życia lub zdrowia kobiety musi istnieć obiektywnie³⁴ i być poważne³⁵. Jednocześnie konieczny jest brak innych środków zaradczych. Zagrożenie dla zdrowia obejmuje również zagrożenia psychiczne. Jako przykłady zagrożeń dla zdrowia doktryna wskazuje m.in. ciężką depresję, psychozy, poważne ryzyko samobójstwa czy nowotwór jamy brzusznej³⁶.

Drugie wskazanie do bezterminowego przerywania ciąży to warunek eugeniczny (embriopatyczny). Przesłanka ta opiera się na istnieniu poważnego niebezpieczeństwa ciężkich wad płodu³⁷. Ocena rodzaju i intensywności zagrożeń jest dokonywana w oparciu o diagnostykę prenatalną³⁸. Wada musi być na tyle istotna, aby istniało małe prawdopodobieństwo, że dziecko będzie mogło prowadzić w miarę niezależną egzystencję fizyczną. W orzecznictwie

³⁰ J. Nimmervoll, op. cit., nb 5.

³¹ H. Fuchs, S. Reindl-Krauskopf, op. cit., s. 59.

³² M. Eder-Rieder, *Komentarz do § 97 StGB*, [w:] F. Höpfel, E. Ratz (red.), *StGB. Wiener Kommentar...*, nb 11.

³³ Federacja na Rzecz Kobiet i Planowania Rodziny, *Prawa reprodukcyjne kobiet. Wybrane usługi zdrowia reprodukcyjnego w krajach Unii Europejskiej*, https://federa.org.pl/wp-content/uploads/2017/08/zdrowie_reprodukcyjne_ue.pdf (data dostępu: 19.12.2022); K.K. Borkowska, *Przestępstwo dzieciobójstwa w ujęciu komparatystycznym*, Warszawa 2020, s. 67.

³⁴ M. Eder-Rieder, *Komentarz do § 97 StGB...*, nb 13.

³⁵ H. Fuchs, S. Reindl-Krauskopf, op. cit., s. 60.

³⁶ M. Eder-Rieder, *Komentarz do § 97 StGB...*, nb 13.

³⁷ H. Fuchs, S. Reindl-Krauskopf, op. cit., s. 61.

³⁸ M. Eder-Rieder, *Komentarz do § 97 StGB...*, nb 16.

wskazuje się m.in. na wodogłowie³⁹ czy zespół Downa⁴⁰. Decyzję o samym przerwaniu ciąży podejmuje kobieta (z wyjątkiem sytuacji gdy sama nie jest zdolna takowej podjąć, np. z powodu niepełnoletniości bądź stanu zdrowia); sposób terminacji pozostaje natomiast w gestii lekarzy⁴¹.

Ostatnią przyczyną bezterminowego przerwania ciąży jest wiek ciężarnej – musi ona mieć nieskończone 14 lat w chwili zajścia w ciążę. *Ratio legis* stanowi w tym przypadku okoliczność, że często ciąża nie jest rozpoznawana we właściwym czasie albo jest ukrywana ze strachu czy wstydu, co może prowadzić do przekroczenia trzymiesięcznego terminu zawartego w przepisie § 97 ust. 1 pkt 1 StGB⁴².

Przepis § 97 ust. 1 pkt 3 typizuje jedyny przypadek przeprowadzenia bezkarnej aborcji przez osobę niebędącą lekarzem. Klauzula niekaralności jest zależna od spełnienia kumulatywnie następujących przesłanek:

- 1) bezpośrednio nieuniknione zagrożenie dla życia kobiety ciężarnej,
- 2) pomoc medyczna nie może być udzielona na czas,
- 3) sprawca dokonuje aborcji w celu ratowania życia kobiety ciężarnej oraz
- 4) kobieta ciężarna wyraża zgodę na zabieg⁴³.

W myśl § 97 ust. 2 StGB lekarz może odmówić przeprowadzenia aborcji, powołując się na tzw. klauzulę sumienia⁴⁴. Warto w tym kontekście wskazać, że prawo do odmowy wykonania zabiegu medycznego jest w Austrii ograniczone do konkretnego zabiegu, nie jest różnicowane w zależności od powodu odmowy oraz obejmuje szerszy krąg osób – pielęgniarki, położone, członków pomocniczego personelu medycznego⁴⁵. Wyjątkiem jest sytuacja, gdy życie kobiety jest bezpośrednio zagrożone – w takim przypadku „klauzula sumienia” zostaje wyłączona. Nikt nie może być dyskryminowany za udział w legalnej aborcji⁴⁶.

Warto również wskazać, że przedmiotowe rozwiązanie funkcjonuje w obrocie prawnym od 1 stycznia 1975 r.⁴⁷ Zabieg aborcji nie jest finansowany z ubezpieczenia zdrowotnego⁴⁸.

³⁹ Orzeczenie OGH z 11 grudnia 2007 r., sygn. Akt 5 Ob 148/07m, „Österreichische Richterzeitung” 2008, nr 11, s. 161.

⁴⁰ Orzeczenie OGH z 31 sierpnia 2011 r., sygn. akt 7 Ob 72/11f, „Ecolex” 2012, 296.

⁴¹ M. Eder-Rieder, *Komentarz do § 97 StGB...*, nb 19, 20 i 23.

⁴² H. Fuchs, S. Reindl-Krauskopf, op. cit., s. 61.

⁴³ M. Eder-Rieder, *Komentarz do § 97 StGB...*, nb 26–28.

⁴⁴ D. Szelewa, op. cit., s. 4.

⁴⁵ Wyrok TK z 7 października 2015 r., sygn. akt K 12/14, OTK-A 2015, z. 9, poz. 143.

⁴⁶ H. Fuchs, S. Reindl-Krauskopf, op. cit., s. 61.

⁴⁷ S. Peichl, *Der Embryo in vitro. Juristischer Status und strafrechtlicher Schutz*, „Schriften der Johannes-Kepler-Universität” 2022, nr 25, s. 25. Więcej na temat prawnohistorycznego ujęcia aborcji w Austrii: D. Ilic, *Die rechtshistorische Entwicklung der Strafbarkeit des Schwangerschaftsabbruchs in Österreich*, praca dyplomowa, Johannes Kepler Universität w Linzu, Linz 2018.

⁴⁸ D. Szelewa, op. cit., s. 4.

Przestępne przerwanie ciąży za zgodą kobiety

Przepis § 96 StGB ma następującą treść: (1) Kto przerywa ciążę za zgodą kobiety ciężarnej, podlega karze pozbawienia wolności do roku albo grzywnie do 720 stawek dziennych, jeżeli dopuszcza się czynu w celach zarobkowych, karze pozbawienia wolności do lat trzech (ust. 1). Jeżeli bezpośrednim sprawcą nie jest lekarz, sprawca podlega karze pozbawienia wolności do lat 3; jeżeli tego czynu dokonuje w celach zarobkowych (komercyjnych) lub gdy skutkiem jego działania jest śmierć kobiety ciężarnej, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od sześciu miesięcy do pięciu lat (ust. 2). Kobieta, która sama dokonuje przerwania ciąży lub pozwala na to innej osobie, podlega karze pozbawienia wolności do roku albo grzywny do 720 stawek dziennych (ust. 3).

Systematyzując czyny penalizowane przez przepis § 96 StGB, można wyodrębnić trzy różne grupy sprawców: lekarz (ust. 1), nie-lekarz (ust. 2) oraz sama ciężarna (ust. 3). W austriackiej doktrynie trwa spór, czy typem podstawowym przepisu jest ust. 1 (w takim przypadku ust. 2 odnosiłby się do typu kwalifikowanego), czy ust. 2 (w takim przypadku ust. 1 zawierałby uprzywilejowanie)⁴⁹. Przestępstwo bezprawnej aborcji za zgodą kobiety może popełnić każda osoba zdolna do ponoszenia odpowiedzialności karnej z wyjątkiem lekarza (ust. 2), lekarz – dowolnej specjalności (ust. 1) oraz sama ciężarna (ust. 3). Takie sformułowanie przepisu nastręcza trudności w prawnym kwalifikowaniu zachowań poszczególnych partycypantów w przestępstwie. Aktualnie w doktrynie przeważa następujący pogląd – za sprawcę bezpośredniego uważa się osobę, która sama dokonuje ingerencji w ustrój kobiety ciężarnej. Jeżeli osoba ta jest lekarzem, to wtedy inni uczestnicy zabiegu odpowiadają za czyn z § 96 ust. 1 StGB – poprzez instytucję wypływającą z § 14 ust. 1 zd. 1 StGB⁵⁰. Jeżeli sprawca nie jest lekarzem, to wtedy zarówno on sam, jak i inni uczestnicy odpowiedzą z § 96 ust. 2 StGB – nawet lekarz, który bezpośrednio aborcji nie dokonuje (np. gdy nie zapobiegnie nieuprawnionej interwencji w ciążę). Wyjątkiem jest kobieta ciężarna działająca *per se*⁵¹. Ciekawym przypadkiem jest sytuacja, gdy kobieta będąca jednocześnie lekarzem dokona aborcji na sobie samej. W takim przypadku następuje zbieg znamion przepisów § 96 ust. 1 i 3 StGB. Wydaje się, że w oparciu o regułę *lex specialis derogat legi generali* należałoby przedmiotowe zachowanie kwalifikować jako czyn z § 96 ust. 3 StGB⁵².

⁴⁹ M. Eder-Rieder, *Komentarz do § 96 StGB...*, nb 1.

⁵⁰ Przepis dotyczy indywidualnych cech sprawcy: Jeżeli ustawa uzależnia odpowiedzialność karną lub wysokość kary od szczególnych cech osobistych lub okoliczności sprawcy, które mają związek z bezprawnym czynem, ustawa ma zastosowanie do wszystkich uczestników, jeżeli te cechy lub okoliczności dotyczą tylko jednego z nich.

⁵¹ M. Eder-Rieder, *Komentarz do § 96 StGB...*, nb 32–35.

⁵² H. Fuchs, S. Reindl-Krauskopf, op. cit., s. 58.

Od strony podmiotowej analizowane przestępstwo charakteryzuje się umyślnością – w obu postaciach zamiaru. Zachowania nieumyślne, zarówno lekarza (np. spowodowanie poronienia poprzez błąd w badaniu ginekologicznym), jak też osoby trzeciej (np. przypadkowe podanie kobiecie leków, które doprowadzą do poronienia), czy samej ciężarnej (np. nadmierne uprawianie sportu), nie podlegają penalizacji przez przepis § 96 StGB⁵³.

Przedmiotem przestępstwa pozostaje żywy płód rozwijający się w ustroju matki – od momentu zagnieżdżenia się zarodka w ścianie macicy do początku procesu porodu. Szczegółowe uwagi w tym zakresie zostały poczynione w części drugiej niniejszego artykułu.

Do strony przedmiotowej czynu odnoszą się natomiast następujące uwagi. Czynność wykonawczą stanowi przerwanie ciąży. Jest nią działanie, które powoduje zabicie dziecka w łonie matki albo wydalenie płodu w stanie niezdolnym do życia⁵⁴. Nie ma przy tym znaczenia, jakie środki są stosowane w tym celu (mechaniczno-chirurgiczne czy chemiczne)⁵⁵. Jeżeli zachowanie sprawcy doprowadzi do urodzenia żywego dziecka, należy rozważyć usiłowanie popełnienia czynu z § 96 StGB⁵⁶. Płód musi pozostawać żywy – ekstrakcja martwego dziecka z łona matki nie stanowi przerwania ciąży⁵⁷.

W austriackiej doktrynie wskazuje się, że kto jednocześnie dąży do zabicia kobiety ciężarnej i do usunięcia ciąży (co najmniej z zamiarem ewentualnym), odpowiada zarówno za zabicie kobiety ciężarnej, jak też za przerwanie jej ciąży (zbieg przestępstw)⁵⁸. Tym samym dla bytu przestępstwa z przepisu § 96 StGB nie jest konieczne, aby kobieta ciężarna przeżyła zabieg⁵⁹.

Znamieniem strony przedmiotowej czynu z § 96 StGB jest zgoda kobiety ciężarnej. Przerwanie ciąży jest decyzją osobistą, intencją ustawodawcy było, aby sama ciężarna nie była przedmiotem cudzego rozporządzenia⁶⁰. Przepis wskazuje wprost, że podmiotem uprawnionym do wyrażenia zgody jest tylko kobieta – sprzeciw innych osób (np. ojca dziecka) nie ma wpływu na prawną ocenę. Za kobietę ciężarną uważa się kobietę, w której ustroju rozwija się ciąża, niezależnie od pochodzenia materiału genetycznego⁶¹. Orzecznictwo za kobietę ciężarną w rozumieniu przepisu § 96 StGB uznało także kobietę

⁵³ M. Eder-Rieder, *Komentarz do § 96 StGB...*, nb 21–24.

⁵⁴ *Ibidem*, nb 7.

⁵⁵ D. Kienapfel, H.V. Schroll, op. cit., § 96 StGB, nb 4.

⁵⁶ Orzeczenie OGH z 23 kwietnia 1980 r., sygn. akt 11 Os 51/80, „Evidenzblatt der Rechtsmittelentscheidungen” 1981, nr 14, s. 49.

⁵⁷ D. Kienapfel, H.V. Schroll, op. cit., § 96 StGB, nb 6.

⁵⁸ *Ibidem*, § 96 StGB, nb 7.

⁵⁹ M. Eder-Rieder, *Komentarz do § 96 StGB...*, nb 8.

⁶⁰ E. Gleixner-Eberle, *Die Einwilligung in die medizinische Behandlung Minderjähriger Eine arztrechtliche Untersuchung im Rechtsvergleich mit Österreich und der Schweiz sowie mit Blick auf das Internationale Privat- und Strafrecht*, Berlin–Heidelberg 2014, s. 115–116.

⁶¹ M. Eder-Rieder, *Die rechtlichen Grundlagen der medizinisch unterstützten Fortpflanzung*, „Juristische Ausbildung und Praxisvorbereitung” 1998, nr 99, s. 165–168.

w ciąży znajdującą się w stanie śpiączki⁶². W przypadku śmierci mózgowej kobiety ciężarnej dziecko ma prawo do ochrony jako byt od niej niezależny⁶³. W przypadku kobiet poniżej 14 roku życia oraz kobiet niemających zdolności rozeznania zgodę wyraża przedstawiciel ustawowy albo opiekun. Ważne jest, że między 14 a 18 rokiem życia decyzja należy do samej ciężarnej. Oznacza to, że lekarz może przystąpić do zabiegu bez oczekiwania na stanowisko przedstawiciela ustawowego takiej osoby, a w przypadku różnicy zdań ostateczna decyzja należy do pacjentki. Zdanie jej rodzica (ewentualnie innego opiekuna) ma jedynie wartość doradczą⁶⁴. W przypadku dłuższej nieprzytomności kobiety zgodę wyraża jej opiekun, przy czym jego oświadczenie musi zostać zaprobowane przez sąd. Decyzja sądu musi ograniczyć się do zatwierdzenia (bądź niezatwierdzenia) oświadczenia opiekuna, nie może ona zastąpić samej zgody ani nakazać przerwania ciąży⁶⁵. Zgoda musi być wyrażona w sposób prawnie skuteczny, tj. świadomie i bez przymusu⁶⁶. Brak jest regulacji prawnej w zakresie samego sposobu wyrażenia zgody. Wydaje się, że za wyrażenie zgody należy uznać zarówno wyraźne, jak i dorozumiane oświadczenie woli, przy jednoczesnym wykluczeniu zgody domniemanej⁶⁷.

Znamionami statuującymi typ przestępstwa są natomiast zarobkowość (komercyjność) zabiegu, spowodowanie skutku w postaci śmierci kobiety ciężarnej oraz sama osoba sprawcy (lekarz, nie-lekarz, kobieta ciężarna działająca na sobie samej). W zakresie osoby sprawcy należy odesłać do uwag poczynionych odnośnie podmiotu przestępstwa.

Działanie w celach zarobkowych (komercyjnych) (*Gewerbsmäßige Begehung*) jest legalnie zdefiniowane w przepisie § 70 StGB. Zgodnie z treścią wskazanego przepisu czyn popełnia w celu komercyjnym ten, kto dokonuje go przez dłuższy czas z zamiarem uzyskania stałego dochodu w stopniu większym niż nieznaczny oraz: 1) działa przy użyciu specjalnych umiejętności lub środków, które sugerują powtarzalność lub 2) zaplanował co najmniej dwa zachowania, lub 3) popełnił już dwa takie czyny lub był raz skazany za taki czyn (ust. 1). Stały dochód w stopniu większym niż nieznaczny to taki, który przekracza kwotę 400 euro miesięcznie w rozliczeniu rocznym (ust. 2). Wcześniejszego czynu lub skazania nie bierze się pod uwagę, jeżeli od jego popełnienia lub uprawomocnienia się orzeczenia upłynął więcej niż rok. Do tego okresu nie wlicza się okresów, w których sprawca został zatrzymany na polecenie władz (ust. 3).

⁶² Orzeczenie OGH z 11 listopada 1997 r., sygn. akt 7 Ob 355/97z, „RIS-Justiz” RS0109004.

⁶³ E. Hilgendorf, *Scheinargumente in der Abtreibungsdiskussion – am Beispiel des Erlanger Schwangerschaftsfalls*, „Neue Juristische Wochenschrift” 1996, z. 12, s. 760.

⁶⁴ M. Eder-Rieder, *Komentarz do § 96 StGB...*, nb 13–14.

⁶⁵ Ibidem, nb 16.

⁶⁶ Orzeczenie OGH z 5 lipca 1983 r., sygn. akt 10 Os 46/83, „Evidenzblatt der Rechtsmittelentscheidungen” 1984, z. 93, s. 358.

⁶⁷ M. Eder-Rieder, *Komentarz do § 96 StGB...*, nb 20.

Spowodowanie śmierci kobiety ciężarnej musi natomiast stanowić skutek nieumyślnego zachowania sprawcy⁶⁸. W innej sytuacji należy rozważać przestępstwa przeciwko życiu. Spowodowanie uszczerbku na zdrowiu kobiety ciężarnej podlega zaś ocenie przez pryzmat znamion przestępstw stypizowanych w przepisach § 83–88 StGB⁶⁹. W doktrynie za przypadki uzasadniające przyjęcie takiej kwalifikacji wskazuje się m.in. wywołanie sepsy czy spowodowanie utraty zdolności rozrodczych⁷⁰.

Zagrożenie karą za czyn z § 96 StGB jest następujące. Typ podstawowy przestępstwa jest zagrożony karą pozbawienia wolności w wymiarze do jednego roku albo karą grzywny w wymiarze do 720 stawek dziennych (przerwanie ciąży za zgodą kobiety ciężarnej przez lekarza – § 96 ust. 1 przypadek 1 StGB). Typ kwalifikowany przestępstwa, ze względu na popełnienie czynu w sposób komercyjny, jest zagrożony karą pozbawienia wolności do lat trzech (§ 96 ust. 1 przypadek 2 StGB). Typ kwalifikowany ze względu na osobę sprawcy (nie-lekarz) jest zagrożony karą pozbawienia wolności w wymiarze do trzech lat (§ 96 ust. 2 przypadek 1 StGB). Jeżeli nie-lekarz przeprowadza aborcję w celach komercyjnych albo ze skutkiem w postaci śmierci kobiety ciężarnej, to grozi mu kara pozbawienia wolności w wymiarze od sześciu miesięcy do pięciu lat (§ 96 ust. 2 przypadek 2 i 3 StGB). Kobieta, która sama dokonuje przerwania ciąży lub pozwala na to innej osobie, podlega natomiast karze pozbawienia wolności do roku albo grzywny do 720 stawek dziennych.

Przestępne przerwanie ciąży bez zgody kobiety

Przestępstwo przerwania ciąży bez zgody kobiety ciężarnej jest penalizowane przez przepis § 98 StGB. Stanowi on: Kto przerywa ciążę bez zgody kobiety ciężarnej, podlega karze pozbawienia wolności do lat trzech; jeżeli czyn prowadzi do śmierci ciężarnej, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od sześciu miesięcy do pięciu lat (ust. 1). Sprawca nie podlega karze, jeżeli przerwania ciąży dokonuje się w celu ratowania kobiety ciężarnej przed bezpośrednim, nieuniknionym zagrożeniem życia w okolicznościach, w których zgoda kobiety ciężarnej nie może zostać uzyskana w odpowiednim czasie (ust. 2).

W doktrynie wskazuje się, że normatywna zawartość § 98 StGB świadczy o wielowymiarowej ochronie interesów prawnych, obejmując swoim zakresem zarówno prawo do życia dziecka nienarodzonego, zdrowie kobiety ciężarnej, jak też prawo do samostanowienia ciężarnej w przedmiocie woli urodzenia dziecka aż do początku porodu⁷¹.

⁶⁸ M. Eder-Rieder, *Komentarz do § 96 StGB...*, nb 26.

⁶⁹ Przepisy te penalizują spowodowanie uszczerbku na zdrowiu.

⁷⁰ D. Kienapfel, H.V. Schroll, op. cit., § 96 StGB, nb 30.

⁷¹ M. Eder-Rieder, *Komentarz do § 98 StGB*, [w:] F. Höpfel, E. Ratz (red.), *StGB. Wiener Kommentar...*, nb 2.

Podmiotem analizowanego przestępstwa może być każda osoba zdolna do ponoszenia odpowiedzialności karnej – ustawa nie czyni rozróżnienia sprawy na lekarza oraz nie-lekarza. Podmiotem przestępstwa nie może być jedynie kobieta w stosunku do własnej ciąży⁷².

Przestępstwo z przepisu § 98 StGB może być popełnione jedynie umyślnie – z zamiarem bezpośrednim i ewentualnym. W przypadku gdy sprawca błędnie zakłada istnienie zgody kobiety ciężarnej, wówczas nie zostaną wy-czerpane znamiona czynu zabronionego z § 98 ust. 1 StGB, ale z § 96 StGB⁷³. Błąd w tym przedmiocie to błąd co do faktu⁷⁴.

Przedmiotem przestępstwa pozostaje żywy płód w łonie matki, co szczególnie rozważono we wcześniejszej części pracy.

Znamię czasownikowe to przerwanie ciąży. Okolicznością modalną jest brak zgody kobiety ciężarnej. Takowy występuje zarówno w przypadku zaniechania złożenia oświadczenia przez ciężarną, jak również w przypadku gdy zgoda jest prawnie nieważna, np. z powodu przemocy, groźby, przymusu lub podstęp⁷⁵.

W przypadku gdy sprawca swoim zachowaniem powoduje nieumyślnie śmierć kobiety ciężarnej, odpowiada w typie kwalifikowanym opisywanego występk.

W § 98 ust. 2 StGB ustawodawca zawarł klauzulę niekaralności – sprawca nie podlega karze, jeżeli przerwanie ciąży dokonuje się w celu ratowania kobiety ciężarnej przed bezpośrednim, nieuniknionym zagrożeniem życia w okolicznościach, w których zgoda kobiety ciężarnej nie może zostać uzyskana w odpowiednim czasie. Wskazać w tym zakresie należy, że karalność aborcji bez zgody kobiety ciężarnej wyłącza jedynie istnienie zagrożenia dla życia kobiety, a nie dla jej zdrowia.

Przerwanie ciąży bez zgody kobiety ciężarnej w typie podstawowym jest zagrożone karą pozbawienia wolności w wymiarze do lat trzech (§ 98 ust. 1 przypadek 1 StGB). Jeżeli skutkiem tego przestępstwa jest śmierć kobiety ciężarnej, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od sześciu miesięcy do pięciu lat.

Wnioski

Dokonując podsumowania przeprowadzonych rozważań, należy dojść do następujących wniosków.

⁷² Ibidem, nb 3.

⁷³ H. Fuchs, S. Reindl-Krauskopf, op. cit., s. 62.

⁷⁴ Orzeczenie OGH z 5 lipca 1983 r., sygn. akt 10 Os 46/83, „Evidenzblatt der Rechtsmittelentscheidungen” 1984, z. 93, s. 358.

⁷⁵ D. Kienapfel, H.V. Schroll, op. cit., § 98 StGB, nb 2; orzeczenie OGH z 5 lipca 1983 r., sygn. akt 10 Os 46/83, „Evidenzblatt der Rechtsmittelentscheidungen” 1984, z. 93, s. 358.

Po pierwsze, przestępstwa związane z aborcją są w Austrii ujęte w osobnym rozdziale ustawy karnej. Tym samym nie należą one *stricto* do przestępstw przeciwko życiu człowieka. Austriacki ustawodawca silniej różnicuje więc ochronę życia ludzkiego od ochrony życia płodu.

Po drugie, należy zauważyć, że przesłanki dokonania legalnej aborcji nie są zawarte w odrębnej ustawie (w Polsce materia ta stanowi przedmiot regulacji ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży⁷⁶), ale w przepisie § 97 ustawy karnej. W przepisie tym uregulowano również tzw. lekarską klauzulę sumienia. Rozwiązanie takie należy poddać krytyce ze względu na dwie okoliczności. Pierwszą z nich jest brak wskazania w ustawie karnej szczegółowej procedury weryfikującej istnienie przesłanek do przerwania ciąży, co z kolei prowadzi do niedookreśloności przepisów prawa, drugą natomiast ograniczenie lekarskiej klauzuli sumienia jedynie do zabiegu przerwania ciąży.

Po trzecie, w austriackim prawie karnym podmiotem przestępstw związanych z aborcją może być także kobieta ciężarna (z wyjątkiem przestępstwa przeprowadzenia terminacji ciąży bez jej zgody – § 98 StGB). W polskim prawie karnym zasadą jest brak odpowiedzialności kobiety ciężarnej za dokonanie aborcji na sobie⁷⁷.

Po czwarte, należy wskazać na dość dużą kazuistykę przepisów § 96–98 StGB. Sam § 96 StGB zawiera pięć różnych typów czynów zabronionych. W doktrynie brak jest jednoznacznego stanowiska, który typ należy uznać za podstawowy typ przestępstwa. Nadto sprawca może swoim zachowaniem wyczerpać znamiona więcej niż jednego typu (np. kobieta-lekarz działająca na sobie samej uprzednio skazana za nielegalną aborcję).

Po piąte, trzeba podkreślić okoliczność braku dywersyfikacji karnej dla lekarza za przeprowadzenie aborcji ze skutkiem w postaci śmierci kobiety ciężarnej za jej zgodą (§ 96 ust. 2 StGB) oraz bez jej zgody (§ 98 ust. 1 StGB) – w obu przypadkach zagrożenie karą pozbawienia wolności w wymiarze od sześciu miesięcy do pięciu lat.

Po szóste, oficjalna statystyka dotycząca przestępczości w Austrii nie zawiera danych dotyczących przestępstw związanych z aborcją. Tym samym brak jest możliwości analizy danych urzędowych odnośnie liczby przestępstw tego typu.

Po siódme, przepisy penalizujące przestępstwa związane z aborcją chronią tylko żywy płód zagnieżdżony w ścianie macicy. Tym samym w ustawie karnej w części dotyczącej przestępstw aborcyjnych brak jest przepisu, który penali-

⁷⁶ Ustawa z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (Dz.U. z 1993 r., Nr 17, poz. 78 z późn. zm.).

⁷⁷ R. Kokot, J. Jasińska, op. cit., s. 19–22; J. Bojke, M. Wantoła, *Wyłączenie odpowiedzialności karnej kobiety ciężarnej za aborcję. Wybrane zagadnienia*, „e-Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 2015, nr 5, s. 87–104.

zowałby działania skierowane przeciwko życiu ludzkiemu rozwijającemu się poza ustrojem matki.

W oparciu o powyższe należy uznać, że obroną hipotezę badawczą o treści: *zawartość normatywna i zakres kryminalizacji przepisów austriackiej ustawy karnej penalizujących przestępstwa związane z aborcją pozostają zagadnieniem kontrowersyjnym, a wykładnia norm prawnych z nich wynikających rodzi problemy w praktyce prawniczej należy zweryfikować w sposób pozytywny.*

Wykaz literatury

- Birklbauer A., *Komentarz do § 79 StGB*, [w:] F. Höpfel, E. Ratz (red.), *Wiener Kommentar zum Strafgesetzbuch*, MANZ, Wiedeń 2019.
- Bojke J., Wantoła M., *Wyłączenie odpowiedzialności karnej kobiety ciężarnej za aborcję. Wybrane zagadnienia*, „e-Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 2015, nr 5.
- Borkowska K.K., *Penalizacja przerwania ciąży w polskim prawie karnym*, „Studia Prawnoustrojowe” 2022, nr 56.
- Borkowska K.K., *Przestępstwo dzieciobójstwa w ujęciu komparatystycznym*, C.H. Beck, Warszawa 2020.
- Dunaj K., *Prawo do ochrony zdrowia w systemie prawnym Republiki Austrii i jego praktyczna realizacja*, [w:] T. Mróz (red.), *Uwarunkowania prawne, ekonomiczne i socjologiczne funkcjonowania wybranych systemów ochrony zdrowia*, Temida 2, Białystok 2011.
- Eder-Rieder M., *Die rechtlichen Grundlagen der medizinisch unterstützten Fortpflanzung*, „Juristische Ausbildung und Praxisvorbereitung” 1998, nr 99.
- Eder-Rieder M., *Komentarz do § 96 StGB*, [w:] F. Höpfel, E. Ratz (red.), *StGB. Wiener Kommentar*, MANZ, Wiedeń 2012.
- Eder-Rieder M., *Komentarz do § 97 StGB*, [w:] F. Höpfel, E. Ratz (red.), *StGB. Wiener Kommentar*, MANZ, Wiedeń 2012.
- Eder-Rieder M., *Komentarz do § 98 StGB*, [w:] F. Höpfel, E. Ratz (red.), *StGB. Wiener Kommentar*, MANZ, Wiedeń 2012.
- Federacja na Rzecz Kobiet i Planowania Rodziny, *Prawa reprodukcyjne kobiet. Wybrane usługi zdrowia reprodukcyjnego w krajach Unii Europejskiej*, https://federa.org.pl/wp-content/uploads/2017/08/zdrowie_reprodukcyjne_u_e.pdf.
- Fiala Ch., *Schwangerschaftsabbruch in Österreich. Theorie und Praxis*, Gynmed, Wiedeń 2015.
- Fuchs H., Reindl-Krauskopf S., *Strafrecht. Besonderer Teil I. Delikte gegen den Einzelnen (Leib und Leben, Freiheit, Ehre, Privatsphäre, Vermögen)*, Springer, Wiedeń 2009.
- Gardocki L., *Prawo karne*, C.H. Beck, Warszawa 2011.
- Garlicki L., *Kontrola konstytucyjności ustaw w Austrii*, „Studia Iuridica” 1986, nr 15.
- Gleixner-Eberle E., *Die Einwilligung in die medizinische Behandlung Minderjähriger Eine arztrechtliche Untersuchung im Rechtsvergleich mit Österreich und der Schweiz sowie mit Blick auf das Internationale Privat- und Strafrecht*, Springer, Berlin–Heidelberg 2014.
- Guzik-Makaruk E.M., *Czas popełnienia przestępstwa i wiek odpowiedzialności prawnokarnej w kodeksach karnych Republiki Federalnej Niemiec, Konfederacji Szwajcarskiej i Austrii*, „Białostockie Studia Prawnicze” 2010, z. 7.

- Hilgendorf E., *Scheinargumente in der Abtreibungsdiskussion – am Beispiel des Erlanger Schwangerschaftsfalls*, „Neue Juristische Wochenschrift” 1996, z. 12.
- Höpfel F., Ratz E. (red.), *StGB. Wiener Kommentar*, MANZ, Wiedeń 2012.
- Höpfel F., Ratz E. (red.), *Wiener Kommentar zum Strafgesetzbuch*, MANZ, Wiedeń 2019.
- Ilic D., *Die rechtshistorische Entwicklung der Strafbarkeit des Schwangerschaftsabbruchs in Österreich*, praca dyplomowa, Johannes Kepler Universität w Linzu, Linz 2018.
- Kania A.M., *Kontrowersje związane z kryminalizacją przerywania ciąży. Część I*, „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego” 2011, t. 27.
- Kienapfel D., *Frühabort und Strafrecht*, „Justizblatt” 1971.
- Kienapfel D., Schroll H.V., *Strafrecht. Besonderer Teil I. Delikte gegen Personenwerte*, MANZ, Wiedeń 2016.
- Köck E., *Die strafrechtliche Behandlung „vorgeburtlichen Lebens”*, „Österreichische Juristen-Zeitung” 2011, nr 12.
- Kokot R., Jasińska J., *Kilka uwag o ochronie życia poczętego w kontekście projektowanych zmian kodeksu karnego*, „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego” 2014, t. 31.
- Kondratiewa-Bryzik J., *Początek prawnej ochrony życia ludzkiego w świetle standardów międzynarodowych*, Warszawa 2009.
- Koniarek K., *Europejskie modele konstytucyjnej ochrony życia dziecka poczętego i ochrona jego matki*, [w:] P. Mysiak, J. Mazurkiewicz (red.), *Nasciturus pro iam natur habetur*, UWr, Wrocław 2017.
- Leukauf O., Steininger H. (red.), *Strafgesetzbuch. Kommentar*, Linde, Wiedeń 2020.
- Mróz T. (red.), *Uwarunkowania prawne, ekonomiczne i socjologiczne funkcjonowania wybranych systemów ochrony zdrowia*, Temida 2, Białystok 2011.
- Mysiak P., Mazurkiewicz J. (red.), *Nasciturus pro iam natur habetur*, UWr, Wrocław 2017.
- Nimmervoll J., *Komentarz do § 96 StGB*, [w:] O. Leukauf, H. Steininger (red.), *Strafgesetzbuch. Kommentar*, Linde, Wiedeń 2020.
- Peichl S., *Der Embryo in vitro. Juristischer Status und strafrechtlicher Schutz*, „Schriften der Johannes- Kepler-Universität” 2022, nr 25.
- Sarnecki P., *System konstytucyjny Austrii*, Wyd. Sejmowe, Warszawa 1999.
- Stefaniuk M., *Etyczne dylematy prawa (kara śmierci, aborcja i eutanazja) w świetle badań polskiej opinii publicznej*, „Studia Iuridica Lublinensia” 2013, nr 19.
- Szczepaniec M., *Etyczne i prawne aspekty dopuszczalności aborcji ze względów eugenicznych*, „Białostockie Studia Prawnicze” 2013, z. 13.
- Szelewa D., *Prawa reprodukcyjne w Europie i w Polsce: zakaz, kompromis, czy wybór?*, Warszawskie Debaty o Polityce Społecznej, Friedrich-Ebert-Stiftung, Przedstawicielstwo w Polsce wspólnie z Fundacją Międzynarodowe Centrum Badań i Analiz (ICRA), Warszawa 2017.

Summary

Penalisation of pregnancy termination in Austrian criminal law

Keywords: Austrian criminal law, abortion, termination of pregnancy, abortion-related crime, reproductive rights.

Abortion is a controversial subject. There are differences between the penal laws of individual countries in terms of the prerequisites for the legal termination of pregnancy, which consequently leads to distinctions in the normative content of the provisions penalizing crimes related to abortion. The subject of this paper is provisions penalizing the termination of pregnancy in Austrian criminal law. The aim of this study is to describe the field of criminalization of abortion-related crime. The research includes an analysis of the statutory features of crimes related to the termination of pregnancy in Austrian legal provisions with particular reference to the subject, subjective side of an offence, object and objective side of an offence. Reference is also made to criminal sanctions. The analysis also includes comparative remarks to Polish provisions. The main conclusion of this paper is that the normative content and the scope of criminalization of the provisions of the Austrian criminal law penalizing crimes related to abortion is a controversial issue and that the interpretation of the legal norms causes problems in legal practice. The analysis is based on views of doctrine and jurisprudence.